

# ฮวานว็อก (Hoan-Ngoc) สมุนไพรในกระถาง



วงศ์สฤติย์ ไม้พุ่ม  
อรัญญา ศรีบุศราคม

ถ้าเอ่ยชื่อสมุนไพรที่มีผู้ถามถึงมากในขณะนี้ คงจะหนีไม่พ้น “ฮวานว็อก” หรือที่คนไทยเรียกว่า “พญาพานร” มีการกล่าวอ้างและนำมาใช้รักษาโรคต่างๆ มากมาย จริงๆ แล้วฮวานว็อกไม่ใช่พืชไทย แต่มีถิ่นกำเนิดอยู่ที่ประเทศเวียดนาม เป็นพืชใหม่ถูกค้นพบในป่าแถบเวียดนามเหนือเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1990 ต่อมาได้มีการปลูกขยาย ใช้เป็นพืชสมุนไพรและไม้ประดับกระจายไปทั่วประเทศ (1) ฮวานว็อกถูกนำเข้ามาในไทย โดยกลุ่มทหารผ่านศึกสมัยสงครามเวียดนาม เมื่อเริ่มแรกมีราคาสูงมาก ขนาดนับใบขายเลยทีเดียว แต่ปัจจุบันมีราคาถูกลงเนื่องจากสามารถเพาะพันธุ์ได้ในบ้านเรา

ฮวานว็อก มีชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Pseuderanthemum palatiferum* (Nees) Radlk. อยู่ในวงศ์ Acanthacea ชื่อพ้อง คือ *Eranthemum palatiferum* Nees เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-3 เมตร ลำต้นเป็นรูปสี่เหลี่ยม เปลือกต้นผิวเรียบสีเขียว ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปรีถึงรูปใบหอก กว้าง 3-5 ซม. ยาว 5-15 ซม. โคนใบสอบ ปลายใบแหลมเรียว ขอบใบเรียบ มีเส้นแขนงใบ 8-11 คู่ ผิวใบมีขนยาวห่อหุ้ม (pilose) ดอกช่อแยกแขนงแบบช่อเชิงลด (spiciliform paniculate) ใบประดับรูปแถบหรือไม่มีใบประดับ มีก้านดอกย่อย ยาวประมาณ 0.5 มม. มีขนสั้นนุ่มที่ใบประดับ ก้านดอกย่อยและกลีบเลี้ยง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปแถบ วงกลีบดอกสีชมพู น้ำเงิน ม่วง หรือเกือบดำ หลอดดอกรูปทรงกระบอก ดอกปากแตร รูปห้าแฉก เกสรเพศผู้สมบูรณ์ และเป็นหมัน รังไข่เรียบ

การขยายพันธุ์ สามารถขยายพันธุ์ด้วยการตัดยอดปักชำลงดินก็เกิดรากตั้งตัวได้เร็ว ย้ายลงปลูกในกระถาง ใส่ปุ๋ย พรวนดิน รดน้ำ ก็จะเจริญงอกงาม

## สรรพคุณพื้นบ้าน

ในเวียดนามจะใช้ใบในการรักษาโรคต่างๆ ในคน ได้แก่ ความดันโลหิต ท้องเสีย ไข้ช้ออักเสบ คออักเสบ กระเพาะอาหารอักเสบ เนื้องอก ลำไส้อักเสบ ตกเลือด รักษาแผล ท้องผูก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำมาใช้ในการรักษาและป้องกันโรคในสัตว์เลี้ยง ได้แก่ แกะท้องเสียในสุกรและสุนัข รักษาแผล และอหิวาห์ในไก่และเป็ด เป็นต้น (1)



ในใบของฮวานร็อก ประกอบด้วยสารอาหารต่างๆ ได้แก่ โปรตีน (ซึ่งพบในปริมาณ 30.8% ของน้ำหนักแห้ง) กรดอะมิโน ได้แก่ ไลซีน เมทไทโอนีน และทรีโอนีน และเกลือแร่ ได้แก่ แคลเซียม แมกนีเซียม เหล็ก และทองแดง (1)

### องค์ประกอบทางเคมี

จากการศึกษาพบว่าในใบ ประกอบด้วย flavonoids (2),  $\beta$ -sitosterol, phytol, 3-O-( $\beta$ -D-glucopyranosyl)-sitosterol, สารผสมระหว่าง stigmasterol และ poriferasterol, n-pentacosan-1-ol และสารผสมระหว่าง kaempferol-3-methyl ether-7-O- $\beta$ -glucoside และ apigenin-7-O- $\beta$ -glucoside, 1-triacontanol, salicylic acid, glycerol 1-hexadecanoate, palmitic acid (3) และ pseudorantin ซึ่งเป็นแอนไซม์ที่ย่อยโปรตีน (4)

### ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

#### 1. ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ

ส่วนสกัดเอทิลอะซีเตท และบิวทานอลจากใบ ซึ่งมีฟลาโวนอยด์เป็นองค์ประกอบหลัก มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ เมื่อทดลองโดยใช้ human blood peroxidase model (2)

#### 2. ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย

ส่วนสกัดเอทิลอะซีเตท และบิวทานอลจากใบ มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย 10 ชนิด โดยเฉพาะส่วนสกัดเอทิลอะซีเตทจะมีฤทธิ์แรงต่อเชื้อ *Salmonella typhi* 158, *Shigella flexneri* และ *E. coli* (2)

#### 3. ฤทธิ์ต้านเชื้อรา

ส่วนสกัดเอทิลอะซีเตท และบิวทานอลจากใบ มีฤทธิ์ต้านเชื้อรา *Candida albicans* และ *C. stellatoides* (2)

#### 4. ผลต่อสัตว์

มีการศึกษาผลของฮวานร็อกที่มีต่อการเจริญเติบโต และแก้ท้องเสียในลูกสุกรเล็ก โดยแบ่งออกเป็น 3 การทดลอง คือ การทดลองที่ 1 ทดลองในลูกสุกรที่ยังไม่ได้หย่านม โดยให้กินใบสด ขนาด 1 ก./กก./วัน เป็นเวลา 30 วัน การทดลองที่ 2 ทดลองในลูกสุกรที่ยังไม่ได้หย่านม โดยให้กินใบสดขนาด 0.5 ก./กก./วัน และผงใบแห้ง ขนาด 0.1 และ 0.2 ก./กก./วัน เป็นเวลา 30 วัน และการทดลองที่ 3 ทดลองในลูกสุกรที่หย่านมแล้ว โดยให้กินใบสด ขนาด 0.5 ก./กก./วัน และผงใบแห้ง ขนาด 0.1 และ 0.2 ก./กก./วัน นาน 30 วัน พบว่าในการทดลองที่ 1 ลูกสุกรที่กินใบฮวานร็อก จะมีน้ำหนักตัวมากกว่ากลุ่มควบคุม จำนวนเม็ดเลือดแดง packed cell และฮีโมโกลบินสูงกว่า ไม่พบ



การตายและอาการท้องเสีย เช่นเดียวกับการทดลองที่ 2 และ 3 ลูกสุกรที่กินใบฮวานง็อก จะมี น้ำหนักตัว จำนวนเม็ดเลือดแดง packed cell และฮีโมโกลบินมากกว่ากลุ่มควบคุม ลูกสุกรมีอาการ ท้องเสียและตายน้อยกว่า โดยผงแห้งที่ขนาด 0.2 ก./กก. จะให้ผลดีที่สอดคล้องต่อการเจริญเติบโตและ แก่ท้องเสียในลูกสุกรเล็ก (4)

การทดลองเปรียบเทียบผลของฮวานง็อกกับยาปฏิชีวนะ Coli-norgent (ประกอบด้วย Colistine sulfate 125,000,000 UI, Norfloxacin 2,000 มก., Gentamicin sulfate 1,000 มก., Trimethoprim 1,000 มก., excipient q.s. 100 ก.) และ Cotrimxazol (ประกอบด้วย Trimethoprim 160 มก., Sulfamethoxazol 800 มก.) ในการรักษาอาการท้องเสียในลูกสุกร โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่กินผงใบฮวานง็อกแห้ง ขนาด 1 ก./กก. กลุ่มที่ได้รับยา Coli-norgent และ Cotrimxazol ขนาด 0.1 ก./กก. วันละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 3 วัน พบว่าฮวานง็อกให้ผลดีเทียบเท่ากับยาปฏิชีวนะทั้ง 2 ชนิด ดังนั้นจึงสามารถใช้ทดแทนยาปฏิชีวนะในการรักษาอาการท้องเสียในลูกสุกรได้ (5)

#### 5. พิษต่อเซลล์

สารสกัดเมทานอลจากใบ เป็นพิษอย่างอ่อนต่อเซลล์มะเร็ง B16 melanoma โดยมีค่า ความเข้มข้นที่ยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์ครึ่งหนึ่ง ( $GI_{50}$ ) คือ มากกว่า 100 มคก./มล. (6)

#### 6. ยับยั้งการสร้างหลอดเลือด

สารสกัดเมทานอลจากใบ ความเข้มข้น 100 มคก./มล. มีฤทธิ์อย่างอ่อน (น้อยกว่า 25%) ในการยับยั้งการสร้างหลอดเลือดในเซลล์ human umbilical venous (6)

### อนาคต

แม้ว่าในตอนนี้อาจจะมีการนำฮวานง็อกมาเผยแพร่และใช้ในการรักษาโรคต่างๆ มากมาย ในบ้านเรา แต่จะเห็นว่าข้อมูลรายงานการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่จะมาสนับสนุนการใช้ ยังมีการศึกษาน้อย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในเวียดนาม รวมทั้งยังขาดข้อมูลการศึกษาทางคลินิกในคน ขนาดที่เหมาะสมในการใช้ และความเป็นพิษ ดังนั้นประชาชนควรพิจารณา และมีความระมัดระวัง ในการใช้พืชดังกล่าว



## เอกสารอ้างอิงของหวานง็อก (Hoan-Ngoc) สมุนไพรในกระแส

1. Dieu HK, Loc CB, Yamasaki S, Hirata Y. The ethnobotanical and botanical study on *Pseuderanthemum palatiferum* as a new medicinal plant in the Mekhong delta of Vietnam. JARQ 2005;39(3):191-6.
2. Giang PM. Study on anti-oxidative activities and preliminary investigation on antibacterial, antifungal of extracted fraction rich in flavonoids from leaves of *Pseuderanthemum palatiferum* (Nees) Radlk. Available from [www.english.vista.gov.vn](http://www.english.vista.gov.vn). Access on 20/2/2008.
3. Hung NV, Tuan LA, Chien NQ. Study on chemical constituents of *Pseuderanthemum palatiferum* (Nees) Radlk. Available from [www.english.vista.gov.vn](http://www.english.vista.gov.vn). Access on 20/2/2008.
4. Dieu HK, Loc CB, Yamasaki S, Hirata Y. The effects of *Pseuderanthemum palatiferum*, a new medicinal plant, on growth performances and diarrhea of piglets. JARQ 2006;40(1):85-91.
5. Dieu HK and Hoa TV. Efficacy of *Pseuderanthemum palatiferum* powder against diarrhea of piglets. Available from [www.ctu.edu.vn/institutes/mdi/jircas/JIRCAS/research/workshop/pro03/C12-Livestock%2012%20\(Ms.%20Dieu\).pdf](http://www.ctu.edu.vn/institutes/mdi/jircas/JIRCAS/research/workshop/pro03/C12-Livestock%2012%20(Ms.%20Dieu).pdf). Access on 20/2/2008.
6. Nam N-H, Kim H-M, Bae K-H, Ahn B-Z. Inhibitory effects of Vietnamese medicinal plants on tube-like formation of human umbilical venous cells. Phytother Res 2003;17:107-11.

